

חיי שרה ב

אברהם לגבי דברי אברהם עצמו¹)

— ווייל שוין אין א פריערדיקער סדרה², איז רש"י (בפירושו על התורה) שטעלט זיך אויף אן ענלעכן שינוי — און ערקלערט אים, איז אים מבאר „את האלקים התהלך נח, ובאברהם הוא אומר: אשר התהלכתי לפניו, נח הי' צריך סעד לתומכו אבל אברהם הי' מתחזק ומהלך בצדקו מאליו". איז דער פון מוכח, אז דער שינוי פון „את" און „לפניו" איז א חילוק אין תוכו, וואס פאך דערט א פירוש (אויך) ע"ד הפשט.

איז לפ"ז ניט מובן: פארוואס שטעלט זיך ניט רש"י בפרשתנו אויף דעם שינוי צווישן „לפניו" און „אתך"³?

מוז מען זאגן, אז נאך דעם ווי רש"י האט שוין פריער מבאר געווען דעם חילוק צווישן די צוויי לשונות און דעם טעם השינוי — איז לערנענדיק דעם סיפור בפרשתנו איז שוין מובן מאליו דער טעם פארוואס אליעזר האט משנה געווען פון דברי אברהם.

ב. ויש לומר דעם ביאור אין דעם:

דער חילוק אין טייטש (ותוכן) צווישן „אתך" און „לפניו" איז פשוטן כמשמעות „אתך" מיינט — „מיט דיר", און „לפניו"

א. אין היינטיקער סדרה ווערט דערציילט ווי אברהם אבינו האט אנגע- זאגט אליעזר עבדו „אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק". און אויף שאלת אליעזר „אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת ההשב אשיב את בנך גוי"⁴, האט אברהם געענטפערט: השמר לך פון תשיב גוי ה' גוי ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם⁵.

ווייטער אין דער סדרה, וואו עס ווערט דערציילט, ווי אליעזר האט פאר בתואל'ן איבערגעזאגט די רייד פון אברהם'ן צו אים, שטייט: ויאמר (אבר-הם) אלי ה' אשר גוי ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי גוי.

דארף מען פארשטיין: פארוואס האט אליעזר משנה געווען פון לשון אברהם, און אנשטאט „שלח מלאכו לפניו" האט ער געזאגט „שלח מלאכו אתך"⁶?

מען קען ניט פארענטפערן, אז דאס איז ניט מער ווי א שינוי אין לשון, וואס בייט ניט דעם תוכן (און ווי מ'זעט אז אין די פסוקים זיינען דא כ"כ שינויי לשון אליעזר ווי ער האט איבערגעזאגט דברי

(7) ראה רד"ק פרשתנו (שם, לט): ובשנות הדברים האלה יש בהם שינוי מלות אבל הטעם אחד.

(8) ר"פ נח.

(9) וגם האברכנאל (בפרשתנו) שעמד על כו"כ שינויים בין דברי אליעזר ודברי אברהם — לא עמד על שינוי זה.

(10) ובפרט שהשינוי „לאתך" הוא באותו הפסוק שבו השינוי בין נח לאברהם (רש"י מבאר בר"פ נח).

(1) כד. ד.

(2) שם. ה.

(3) שם. ו.ז.

(4) שם, לג ואילך.

(5) שם. מ.

(6) כן הקשה גם באלשיך פרשתנו (שם, לג השאלה הו). ותירוצו שרמז בזה שהמלאך טפל אליו (ע"ש) — לכאורה הוא ע"ד הדרוש (ענינו דס' האלשיך), ואינו ע"ד הפשט.

תפלה, הקרה נא לפני היום גו"י בש-
לימותה — ווארום דער פסוק זאגט
„ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה
יוצאת גו"י (נאך איידער) ער האט פאר-
ענדיקט זיין תפילה) — עס איז מלכת-
חילה געווען אויסגעשטעלט מלמעלה
אז זי זאל קומען באלד נאך אליעזר'ס
אנקום.

און אזוי — סיי מצד אליעזר, וואס
(ווי רש"י זאגט) „קפצה לו הארץ“, און
סיי מצד רבקה, אז זי איז ארויס מביתה
באופן אז „ויהי הוא טרם כלה לדבר
והנה רבקה יוצאת גו"י“.

[ווייל אז דאס וואס „הוי“, דער אוי-
בערשטער האט געווארט (מיט ביאת
רבקה אל הבאר) ביו (סיום) תפילת אלי-
עזר¹⁴ — איז געווען נאך צוליב דעם, אז
דורך דעם סימן וואס ער האט פאר זיך
אנגעצייכנט בתפלתו זאל ער קענען
וויסן אז „היא האשה אשר הוכיח ה' לבן
אדוני“¹⁵,

אבער איר עצם קומען איז שוין בא-
וואנט געווארן, כנ"ל, נאך איידער ער
האט מתפלל געווען:]

(14) שם, יב ואילך.

(15) ד.טרם פירשו, עד לא (רש"י בראשית ב,
ה. וראה בארוכה במפרשים שם).

(16) במדרש (ביר פ"ט, ד) איתא, שאליעזר נענה
במענה פיו, ויל שזהו בכללות, אבל כשנענה
באופן ד.טרם כלה לדבר, היז יותר על הנ"ל, מעלה
נעלית יותר (ראה לקו"ש ח"ב (ע' 91: 98 ואילך)
ושי"נ).

אבל בפשט — הרי זוהי הוכחה שאינה תוצאה
מהתפילה. וכפשוט הענין שיציאת רבקה מביתה
היתה לפני שהתחיל להתפלל [ומ"ש רש"י (לקמן
פסוק טו) ושנזדמנה לו רבקה בתפלתו] — אין
הכוונה שפעל זה ע"י התפלה, כיא שהיתה הצלחה,
קרה נס. ושנזדמנה לו רבקה (באמצע) תפלתו.]

(17) שם. מב. וכן בפרש"י שם, טו.

(18) ראה לקמן סעיף 2 בפנימיות הענינים.

(19) ל' הכתוב — שם, מד.

— „פאר דיר“. דאס הייסט „ישלח
מלאכו אתך“ מיינט, אז דער מלאך וועט
גיין צוזאמען מיט אליעזר'ן און אים
העלפן דורכפירן די שליחות בהצלחה,
ובלשון רש"י הנ"ל (ביי נחז') — „סעד
לתומכו“; משא"כ „ישלח מלאכו לפניך“
מיינט — אז דער מלאך וועט גיין „פאר-
אויס“ און פארזיכערן פון פריער די
הצלחה פון אליעזר'ס שליחות.

וואס דאס איז א חילוק עיקרי אין
אופן הפעולה וההצלחה:

אין דעם ערשטן פאל איז דער עיקר
— די פעולת ההשתדלות מצד אלי-
עזר'ן, נאך דער מלאך וועט צוגעבן א
סיוע („סעד לתומכו“) אז זיין השתדלות
זאל מצליח זיין:

אבער „ישלח מלאכו לפניך“ מיינט, אז
דער מלאך וועט ניט נאך מסייע זיין צו
און אין דער השתדלות, נאך ער גרייט זי
צו און פארזיכערט די הצלחה פון
השתדלות אליעזר פון פאראויס.

ג. און דאס איז אברהם געווען אויסן
מיט זיין זאגן „ישלח מלאכו לפניך“, אז
די הצלחה פון אליעזר בשליחותו זאל
זיין אין אן אופן אז דער אויבערשטער
באווארנט מלכתחילה אז די זאך זאל זיך
אפטאן כראוי, אן שוועריקייטן — און
אזוי איז עס טאקע געווען:

סיי גלייך ביים אנהייב פון מהלך
הענינים: אנקומענדיק אין „ארם נהרים
. אל באר המים“¹², האט אליעזר ניט
געדארפט ווארטן אפילו, ווייל „והנה
רבקה יוצאת גו"י“¹³. ויתרה מזה: דאס איז
ניט געווען קיין תוצאה פון אליעזר'ס

(11) ראה גם בחיי פרשתנו (שם, טו): כי המלאך
קדם לפניו כו. וראה ביר פניט, י וברדיל (וועז)
שם.

(12) פרשתנו שם, י"א.

(13) פרשתנו שם, טו. וכמ"ש בחיי שם.

כר), באופן אז זי זאל האבן צייט אויף טראכטן און אריינטראכטן אין דעם; און אעפ"כ, איז גלייך ביים פרעגן איר צי זי איז מסכים אויפן שידוך, האט זי גע- זאגט „אלר“, און ווי רש"י איז מוסיף ומפרש — „אלר, מעצמי ואף אם אינכם רוצים! דאס הייסט: דער אויבער- שטער האט אזוי געמאכט²⁶ אז זי זאל מסכים זיין און קיין השתדלות מצד אלי- עזר²⁷.

ד. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין פארוואס אליעזר האט משנה געווען פון דברי אברהם און געזאגט „ישלח מלאכו אתך“ — ווייל ביי בתואל'ן וואלט זיך ניט אנגענומען אועלכע רייד „ישלח מלאכו לפניך“:

בשעת אליעזר האט גערעדט מיט בתואל'ן און געוואלט האבן פון אים זיין הסכמה אויפן שידוך, האט קיין ארט ניט צו דערציילן אז אברהם האט געזאגט „ישלח מלאכו לפניך“ — וואס באדייט „כנ"ל) אז די זאך וועט אפגעטאן ווערן

(26) ומתורצת קושיית התוס' עה"ת (הדר זקנים) על פרש"י „וכי היתה רבקה כ"כ פרוצה ללכת בלא רשות אחי ואמה“ — כי זה נפעל ע"י המלאך, ההצלחה מהיר. וראה לקמן סעיף ו.
(27) ולהעיר שגם בחזרתם אל בית אברהם, סיבב הקב"ה כך ד"י, יצא יצחק לשות בשדה ג' ותשא רבקה את עיני' ותרא את יצחק ג' (פרשתנו שם, סג"סד) — בלי שהיה כו'.

נתינת המתנות היתה בהפסק זמן. וכדמוכח מקש"נ ומגדנות נתן לאחי ולאמה" ולא נזכר בתואל. שבפשטות זהו לפי שזה הי' לאחרי ש.בא מלאך והמיתו

וומה פרש"י כותב זה רק לאח"ז עה"פ „ויאמר אחי ואמה“ — כי מתינת המתנות לחוד אין הכרח שכבר מת (כמשנית בלקו"ש שם הערה 9); אבל לאחרי שפרש"י ש.בא מלאך והמיתו מסתבר לומר, דגם אי הוכרת בתואל לפני' — הוא מאותו הטעם.

ועד"ז באמצע הענין והדברים — איז בשעת בתואל האט געוואלט מעכב זיין דעם שידוך, איז „בא מלאך והמיתו“²⁸;

און אזוי אויך בסיום הענין — ווען אליעזר האט געוואלט אז רבקה זאל גלייך גיין מיט אים (ניט ווי „אחי ואמה“ זיינען באשטאנען אז „תשב הנערה אתנו ימים ג'“²¹) און דערוף איז געווען דער ענטפער „נקרא לנערה ונשאלה את פ'“, האט רבקה תיכף געענטפערט — „אלך“²²

— דלכאורה: מען געפינט ניט, אז אליעזר האט מיט איר פריער בכלל גע- רעדט וועגן דעם שידוך²³ (ער האט איר בלויז געגעבן מתנות²⁴ פון תכשיטים²⁵

(20) רש"י שם, נה.

(21) שם, נה.

(22) שם, נז"ח.

(23) שהרי בפשטות לא היתה נוכחת בעת דיבורו של אליעזר עם בתואל, וכמפורש (בנוגע לדיבורו אח"כ עם אחי ואמה) „נקרא לנערה ונשאלה ג'“. וכמוכח גם בפשטות, שכשמדברים בענין הכי חשוב לא יקרא לנערה בת ג' (אף שהיתה אז בת דעת — ראה לקו"ש ח"י ע' 69 ואילך) — ושתצא מבית אמה (ראה פרשתנו שם, כח ובפרש"י) — ובפרט שלא ידעו (עדיין) שאודותה מדובר; וראה שוה"ג להערה 25.

ועוד זאת: מפרש"י עה"פ „ונשאלה את פ'“ — „מכאן שאין משיאין את האשה אלא מדעתה“ (היינו, שלשטת רש"י שאלה אז (לא רק אם תלך מיד, כ"א) על כללות השידוך (וכמ"ש באברבנאל פרשתנו (שאלה הי"ח) ועוד. וראה לקו"ש שם ע' 65 ואילך)] — משמע, שגם בתואל כו' לא דיבר עמה עדיין אודות השידוך.

(24) דפשיטא שאין זה טעם מספיק להסכים על שידוך, וליכך עם איש זר, והיפך רצון אחי ואמה! (25) שם, כב (אצל הבאר). שם, נג (לאחרי דיבורו עם בתואל).

(*) ומש"נ (שם, נא). הנה רבקה לפני' קח ולך ג' — הוא רק הבעת הסכמה (כדמוכח מאמרו „קח ולך“ — והרי לא לקחה כו' עדיין).
(*) אבל אין להוכיח מזה גופא שהיתה נוכחת בעת אריכות הדיבור של אליעזר שלפני' — כי

געווען זיכער אז „הצליח הקב"ה דרכו"³².

משא"כ לויטן אופן ווי ער האט עס געזאגט צו בתואל'ן, וואו ער האט משנה געווען פון „(ישלח מלאכו) לפניך" איף „(ישלח מלאכו) אתך", האט קיין ארט נישט אזא זיכערקייט, ביז צו געבן איר די מתנות נאך איידער ער ווייס „מי היא", ובמילא — „שינה הסדר . . שלא יתפ-והו בדבריו . . היאך נתת כו".

ה. אע"פ אז בפשטות ובגלוי האט אליעזר נישט דערציילט דעם פרט פון „ישלח מלאכו לפניך" — האט ער אבער דעם ענין מרמז געווען (ובמילא איז דער שינוי — נאך קלענער), דערמיט וואס ער האט צוגעלייגט די ווערטער „(ישלח מלאכו אתך) והצליח דרכך" (וועלכע מען געפינט נישט בפירוש בדברי אברהם) [ועד"ז ווען ער האט איבער-דערציילט זיין תפילה האט ער מוסיף געווען (על לשון תפילתו³⁴) „ה' . . אם ישך נא מצליח דרכי גו"³³].

דער ביאור אין דעם:

דער אמת'ער באדייט פון הצלחה איז (נישט ווען דער מענטש איז מצליח דורך יגיעה, נאר) וואס דער אויבערשטער גיט דעם מענשן³⁵. ע"ד ווי עס שטייט ביי יוסף³⁶ „ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח . . ה' מצליח בידו . . ואשר הוא עושה ה' מצליח". ועד"ז האט אליעזר מדגיש געווען „וה' ³⁶ הצליח דרכי".

נאך קודם, פאר אליעזר'ס קומען און בלי זיין השתדלות — ווייל, אויב אזוי (וואלט בתואל גע'טענה'ט), צו וואס די גאנצע רייד און משא'ומתן מיט עס? לדבריד, האט דאך דער „מלאך" שוין אלץ אפגעטאן . .

דעריבער האט אליעזר געמוזט משנה זיין²⁸ און זאגן „ישלח מלאכו אתך"²⁹.

ע"פ הנ"ל יומתק נאך א שינוי בדי-בורו של אליעזר, אנדערש ווי דאס איז געווען למעשה — געגעבן האט ער רבקה'ן דעם „נזם זהב גו" נאך איידער ער האט ביי איר געפרעגט „בת מי את?"³⁰, און ביים דערציילן וועגן דעם צו בתואל'ן איז (ווי רש"י³¹ זאגט) „שינה הסדר . . שלא יתפשוהו בדבריו ויאמרו היאך נתת לה ועדיין אינך יודע מי היא":

דאס וואס אליעזר האט געגעבן רבקה'ן די מתנות נאך איידער ער האט געוואוסט „מי היא" — איז ווייל וויסנ-דיק אז אברהם האט געזאגט „ישלח מלאכו לפניך" און בפרט זעענדיק אז „טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת" און זי האט זיך געפירט בהתאם צום סימן — האט ער שוין פארשטאנען און גע-וואוסט אז דאס האט דער מלאך בא-ווארנט פון פאראויס, ובמילא איז ער

(28) להעיר מפרשה שלפנינו (וירא יח, יג — ובפרשי ומפרשיו) ואכ"מ.

(29) ואין להקשות איך אמר אליעזר בשם אברהם דבר שלא אמרו — כי נוסף שמפורש בפרשי הטעם (והוה"מ) שאליעזר „שינה הסדר . . שלא יתפשוהו בדבריו" (כדלקמן בפנים), הרי בנדוד מלכתחילה לא ה' ענין של שינוי, ביא רק שלא סיפר כל הענין [כי „ישלח מלאכו לפניך" כולל ג"כ שישלח מלאכו אחר לסייע אותו בכל פעולותיו, כמוכין בפשטות. וראה גם בחיי שבהערה [11]. ויומתק יותר ע"פ המבואר לקמן סעיף ה.

(30) פרשתנו שם, כ"ב, כג.

(31) שם, מז.

(32) לי רש"י שם, כג. וברשי שם, כא: משתומם ומתבהל על שראה דברו קרוב להצליח.

(33) שם, מב.

(34) ראה אוה"ת וישב רעה, א"ב (ושם כרך ז תתלת, ב).

(35) וישב לט, ב"ג. שם, כג (וראה בארוכה לקמן ע' 212 ואילך).

(36) פרשתנו שם, נג. ועד"ז שם, כא. לשון רש"י

אזוי, אז א בן אדם קען אין דעם ניט ענדערן⁴².

ו. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין אן ענין תמוה, לכאורה, בדברי אברהם:

בשעת אליעזר האט געפרעגט⁴³, אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי גוי? האט אברהם אים געענטפערט⁴⁴, השמר לך גוי ה' אלקי השמים גוי ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם — דער אויבערשטער וועט שיקן א מלאך ובמילא איז ער אים מבטיח — ולקחת אשה לבני משם,

איז ניט פארשטאנדיק: ווי קען אברהם פארזיכערן אליעזר'ן, ולקחת אשה לבני משם — בשעת דאס איז תלוי ברצונה ובבחירתה של האשה, און בפרט אז אברהם בעצמו האט גלייך ממשיך געווען, ואם⁴⁵ לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משכועתי זאת גוי?

נאך דא איז דער אויפטון פון, ישלח מלאכו לפניך — אז דאס נעמט זיך פון אזא „ארט“ וואס איז „פריער“, העכער פון יגיעת האדם (עבודתו), וואס דער-פאר איז די הצלחה אין דעם (פון

ולהוסיף אז דאס איז מער ווי דער אויפטון פון „יגעתי ומצאתי“⁴⁶ — דאעפ אז דער „מצאתי“ איז שלא לפי ערך היגיעה (וכדיוק הלשון „מצאתי“ — לשון מציאה — ע"ד ווי א מציאה וואס קומט בלי השתדלות, ניט מער ווי די טירחא הכי מועטת פון אויפהויבן די מציאה), פונדעסטוועגן, איז דער „יגעתי“ ממשיך ומכריח דעם „מצאתי“⁴⁷.

משא"כ דער ענין פון „הצלחה“ (אמיתית) איז ניט פארכונדן מיט עבודת האדם, נאך דאס איז א מתנה מלמעל⁴⁸.

קומט לפי זה אויס, אז די הוספה פון „ישלח מלאכו אתך) והצליח דרכך“ טראגט אין זיך דעם זעלבן תוכן ווי „ישלח מלאכו לפניך“ — ווייל דער ענין פון „הצלחה“ איז ווען דאס קומט בדרך מתנה מלמעלה.

און דערפאר, בשעת אליעזר האט ארויסגעבראכט פאר בתואל'ן ווי אזוי זיין תפילה „אם ישך נא מצליח דרכי“ איז נתמלא געווארן (און „אני טרם אכלה לדבר גוי והנה רבקה יוצאת גוי“⁴⁹), האט בתואל גלייך געזאגט⁵⁰ — „מה יצא הדבר לא נוכל לדבר אליך רע או טוב“: דאס איז א זאך וואס טוט זיך אפ אינגאנצן מלמעלה, בדרך הצלחה,

42 ע"פ המבואר באוה"ת שם, ששורש ההצלחה ממזל . . שמשם בא השפע במהירות בלי עיכובים ודינים — יומתק המשך לשון בקשת אליעזר. אל תאחרו אותי והויי הצליח דרכי.

43 ומה שאמרו, ונשאלה את פי' (ולא הסכימו תיבה) — כי לאחר שלא הסכים אליעזר ליתן זמן לרבקה, לפרנס את עצמה בתכשיטים אע"פ שלא יעשה כן, כי, ונתת לבתולה כן" (רש"י שם, נה) — הי אצלם ספק באמיתות דברי אליעזר (בארוכה) — בלקריש ח"י ע' 68.

44 פרשתנו שם, ח.

45 שבהערה 32. ועוד, ובאוה"ת שם: ענין הצלחה נזכר באליעזר . . וניי שם כמה פעמים.

37 מגילה ו, ריש ע"ב.

38 ראה גם לקריש ח"י ס"ע 117 ואילך.

39 ראה אוה"ת שם, כי הצלחה הוא ענין מולי.

ע"ש. וראה לקריש ח"י ע' 384 ואילך בענין „שערי הצלחה“ (ע"פ המשך תעריב ח"י ע' אקבג ואילך).

40 פרשתנו שם, מה.

41 שם, ג.

41 עפ"ז יומתק אמרו „והוי“ — ד.כ"מ שנאמר ויהי הוא ובי"ת דינוי (רש"י וידא יט. כד) — דגם הבי"ד שלמעלה הצליח דרכו, ובמילא „בא השפע . . בלי עיכובים ודינים“

(א) מ'זאל זיין „עבדי אבות“ — אן עבד וואס איז ניט קיין מציאות בפני עצמו כלל,

ער האט א מציאות און א מציאות וואס טוט אויף ואפילו גדולות וכו', אבער כל מציאותו איז די מציאות האדון⁵⁰ (מה שקנה עבד קנה רבו⁵¹);

און (ב) דערצו דארף זיין דער ענין „שיחה“ — „אין שיחה אלא תפלה“⁵² — די הכרה ברורה אז מען קען זיך ניט פארלאזן אויף די אייגענע כחות, נאר מ'מוז מתפלל זיין צום איבערשטן.

און דורך דעם ביטול מכל וכל איז מען א כלי⁵³ צו דער הנהגה פון „ישלח מלאכו לפניך ולקחת גוי“, בדרך הצלחה.

ח. אע"פ אז „שיחתן של עבדי אבות“ איז העכער פון „תורתן של בניס“ — איז אבער (אויך) „שיחתן של עבדי אבות“ אריינגעשטעלט אין „תורתן של בניס“, ס'איז א פרשה שלימה בתורתן.

וואס דערפון גופא איז פארשטאנ-דיק, אז אויך די בניס קענען דערגרייכן די מעלה פון (— „ווערן“) „עבדי אבות“.

און דאס איז די הוראה בפועל וואס מען נעמט ארויס פון „פרשה של אלי-עזר“ — ובמיוחד פאר די וועלכע האבן זוכה געווען צו עוסק זיין זיך בשלי-חותם של „האבות“ שבכל דור ודור — רבותינו נשיאנו — אין דער עבודה פון החזקת היהדות והרבצת התורה (כולל — יפוצו מעינותיך חוצה):

אויבערשטן) ניט תלוי אין דער השתדלות פון מעשה בני אדם: און אזוי אויך לאידך גיסא, אז דער רצון פון א בן אדם קען ניט „שטערן“ אין דער הצלחה.

און דעריבער, אע"פ אז עס איז דא דער ענין הבחירה⁵⁴, וואס דערפאר איז דא (לכאורה) די מעגלעכקייט פון „ואם לא תאבה האשה גוי“ — עכ"ז איז אבער ברור, אז בפועל וועט זיך אפטאן דער ענין, „ולקחת אשה לבני משם“ — אז ס'וועט זיך געפינען אן אשה וועלכע וועט בוחר זיין צו גיין מיט אליעזרין⁵⁵.

ז. וי"ל אז דאס איז אויך איינער פון די ביאורים⁵⁶ אין דעם מאמר חז"ל⁵⁷ „יפה שיחתן של עבדי אבות . . מתורתן של בניס“ — ווייל בנוגע צו „תורתן של בניס“ איז דא דער כלל אז „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים“⁵⁸, בנוגע צו תומצ' ווערט ניט צוגענומען פון מענשן דער ענין הבחירה: משא"כ בשליחותו של אליעזר איז געווען די הנהגה פון „ישלח מלאכו לפניך“ אין אן אופן פון „והצליח דרכך“ — די הצלחה איז גע-ווען פארזיכערט מלמעלה אפילו דארט וואו דאס רירט אז דעם ענין הבחירה⁵⁹ (ווייל „יפה . . עבדי אבות מתורתן כו").

נאר דערצו פאדערן זיך די צוויי תנאים:

(44) להעיר ממש הרמב"ם (הל' תשובה ספ"ז) שלא גזר על איש פלוני . . כל אחד ואחד . . אילו לא רצה כו".

(45) להעיר מפני דוד (להחידא) פרשתנו אות כא.

(46) ראה בארוכה ביאר מחזיל זה ע"ד החסידות — אוה"ת פרשתנו קכו, ב ואילך. ועוד.

(47) רש"י פרשתנו שם, מב (מב"ר פ"ט, ח. ושם: עבדי בתי אבות).

(48) ברכות לג, ב. וישן.

(49) ראה לקיט' במדבר (ט, א"ב. וישן) אודות הנהגת הקבי"ה (לפעמים). להטות לב בני אדם לטובה. ע"ש.

(50) ראה בארוכה ד"ה ומקנה רב (ומאמרים שלאח"ז) בהמשך תרס"ז.

(51) פסחים פח, ב. קידושין כג, ב. וראה רשב"א קידושין שם, שמלכתחילה נקנה לרבו.

(52) ברכות כו, ב. ע"ז ז, ב. וראה אוה"ת פרשתנו קכט, א ואילך.

(53) להעיר גם מהמשך תעריב ח"ב ע' איכד (נעתק בלקיט' שבהערה 39 הערה 40).

השליחות גופא, און סיי אומקערנדיק זיך פון מקום השליחות (הפרט המסוים הזה שבה)⁵⁵

— און „ולקחת אשה“ — זו כנסת ישראל — און מ'קערט איר אום „לאישה“ הקב"ה

דורך מעורר זיין נאך אן אידן און נאך אן אידן ולהאירו ביז צו מאכן דעם אידן א „נר להאיר“, א שליח פון אבינו שב-שמים.

וכפסק דין הרמב"ם (אז אע"פ אז דער ענין הבחירה איז אן „עיקר גדול“ און „עמוד התורה והמצוה“⁵⁶ — איז): וכבר⁵⁷ הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין.

(משיחות ש"פ חיי שרה תשמ"ב,
כ' מרחשון תשד"מ)

עס זיינען פאראן אזעלכע וואס מיינען אז די דאזיקע שליחות באשטייט בלויז אין דעם טאן, אבער בנוגע די תוצאות פון זייערע פעולות — זיינען זיי כלל נישט קיין בעה"ב. דער שליח איז מסכים אז ער דארף זיין איבערגעגעבן צו דער שליחות „בכל כחו“⁵⁸, ביז ער האט נישט קיין מנוחת הנפש, נישט ער און נישט בני ביתו, זייענדיק טרוד כל היום במילוי השליחות;

אבער אויף דעם צווייטן (אויף וועמען ער זוכט משפיע זיין) איז ער נישט קיין בעה"ב. יענער איז א בעל בחירה, און מען קען אים נישט מכריח זיין צו פירן זיך היפך רצונו (הגלוי)!

אויף דעם נעמט מען די הוראה פון פרשה של אליעזר, אז בשעת מ'שטעלט זיך אריין אין א מצב פון „עבדי אבות“ — א ביטול מכל וכל, ווי אן עבד לאדונו, און דערצו איז מען מתפלל להקב"ה אויף הצלחה במילוי שליחותו — איז מען מובטח אז „ה' . . . ישלח מלאכו לפניך“ און „והצליח דרכך“;

דער איבערשטער פארזיכערט אים הצלחה בשליחותו [ובמשך דער גאנצער שליחות: סיי בהליכתו, סיי במקום

55) ראה הערה 27. — והרי גם בחזרת אליעזר מארם אמר, ואלכה לאדוני ובבואו לאי, ויאמר העבד הוא אדוני.

ועפ"ז מתורץ העתקת רש"י מהפסוק גם תיבת „העבד“ (לקמן כד, ס).

56) רמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ג.

57) שם פ"ז ה"ה.

54) במכש"כ מפועל בעניני הרשות (רמב"ם סוף הל' שכירות. טוש"ע ח"מ ס"ט ש"ז. שו"ע אדה"ז שם הל' שאלה ושכירות כ"י סעיף כ. וראה לקמן ע' 139 ואילך).

חיי שרה ג

וואס דאס איז מעין הסיפור אין דער פרשה, אז צווישן די צוויי זין פון אברהם, יצחק און ישמעאל, וואס ישמעאל אל האט גע'טענה'ט⁸ אני גדול (חביב) פון יצחק, ובכ' האט אברהם געמאכט יצחק'ן ליורש; און אזוי אויך האט ער גע'דאגה'ט אויף חתונה מאכן יצחק'ן, ביז „ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק“¹⁰, משא"כ „לבני הפלגשים . . . נתן אברהם מתנות וישראלח מעל יצחק בנו בעודנו חי“¹¹, און אויך בנוגע די בני ישמעאל (ע"ד ווי עס איז געווען בנוגע ישמעאל'ן — גרש גר) ווערט דער- ציילט בסיום הפרשה „ואלה שמותם בחצריהם ובטירותם שנים עשר נשיאם לאומותם“¹², אז א פארבונד מיט אברהם. בסגנון אחר קצת: די שייכות בא- שטייט אין דעם, אז כשם ווי דוד האט אויסגעקליבן¹³ בנו הקטן אנשטאט דעם עלטערן זון, אז דער קטן זאל זיין דער ממשיך פון מלכות דוד, עדיז איז בנו הקטן (פון אברהם) יצחק אויסגעקליבן געווארן אלס דער ממשיך פון בית אברהם. און שולל געווען אנדערע קי- דער, אויך משפחת בנו הגדול — ישמעאל, וואס זיי האבן זיך באזעצט בחצריהם ובטירותם, שנים עשר נשיאם

א. דער דין איז, אז די הפטורה פון א פרשה דארף זיין „מענין הפרשה“, און נאך מער — „מעין“ פון דעם סיום הפר- שה.²

די שייכות צווישן פרשתנו — חיי שרה — און איר הפטורה איז בפשטות: אין דעם וואס דער תוכן ההפטורה זיי- נען די מאורעות און פעולות פון דוד ווען ער איז געווען „זקן בא בימים“ — בדוגמא צו דער פרשה וואס רעדט ברובה וועגן דעם זמן פון „ואברהם זקן בא בימים“.³

און די התאמה איז ניט נאר אין דער ענלעכקייט פון דעם זמן המאורעות — וואס זיינען פארגעקומען ווען אברהם און דוד זיינען געווען „זקן בא בימים“ — נאר אויך אין דעם תוכן הדברים:

אין דער הפטורה ווערט דערציילט וועגן צוויי זין פון דוד, אדוני' און שלמה, און ווי אדוני' „מתנשא לאמר אני אמלוך“, און די השתלשלות הדברים וואס האט געבראכט אז דוד האט גע- שווארן צו בת שבע אז זיין שבועה הקודמת „כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסא תחת“ — איז „כן אעשה היום הזה“;⁴

- (1) טושיע (וואדה"ז) אירח ר"ס רפד. טור ורמ"א שם ט"ס תכח (ס"ח).
- (2) ראה ב"י לטא"ח (ועד"ז בשו"ע אדה"ז) סרפ"ג (מתנודה כיון — מגילה כג, א).
- (3) ראה גם כתר שם טוב גאגין ע' תו.
- (4) מ"א בתחלתו.
- (5) כד, א.
- (6) מ"א א, ה.
- (7) שם, ל. ובפשטות הכתובים היינו שימלך בחייו. ראה שם, לד. לט. מו. נ ואילך. וראה מלבי"ם שם, מו. מח. נא. ועוד. וראה לקמן הערה 24. — וראה בארוכה לקריש ח"ל ע' 97 ואילך.

- (8) סנה' פט, ב. ועוד. וראה לעיל ע' 86 ואילך. וש"נ.
- (9) משא"כ ישמעאל ש.ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים" (וירא כא, כא).
- (10) כה, ה ובפרש"י. ולפנ"ז כד, לו. ויתן לו את כל אשר לוי' ובפרש"י שם. שטר מתנה הראה להם. פרש"י שם, ירד.
- (11) כה, ו.
- (12) שם, טז.
- (13) ראה לקמן סעיף ז. ובהנסמן בהערה 24.